

Aravind Adiga

SLON

Svi zaposleni u prodavnici nameštaja okupili su se u polukrugu oko stola gospodina Ganeša Paija. Bio je to poseban dan: supruga gospodina Inženjera došla je lično u kupovinu.

Ugledala je svoj stočić za televizor, pa je krenula prema gospodinu Paiju da završi sa kupovinom.

Njegovo lice je bilo umrljano sandalovinom, a na sebi je imao široku raskopčanu svilenu košulju iz koje je na grudima štrčao tamni maljavi trougao. Na zidu iza svoje stolice okačio je slike boginje bogatstva, Lakšmi, i debelog boga slonova, Ganapatija, na zlatnoj foliji. Ispod slika je tinjao mirišljavi štipić.

Supruga gospodina Inženjera polako je sela za sto. Gospodin Pai je zavukao ruku u svoju fioku, a potom izvukao četiri crvene karte koje je pružio prema njoj. Supruga gospodina Inženjera zastala je na trenutak, zagrizla usnu i zgrabila jednu od karata.

„Komplet čaša od nerđajućeg čelika!“, rekao je gospodin Pai, pokazujući joj bonus kartu koju je izabrala. „To je zaista divan poklon, gospođo. Nešto što će vam godinama koristiti.“

Supruga gospodina Inženjera je sijala. Izbrojala je četiri stotine rupija u papirnim novčanica i stavila ih na sto pred gospodina Paija.

Gospodin Pai, kvaseći vrh svoga prsta u maloj posudi ispunjenoj vodom, koju je držao na svom radnom stolu upravo iz tog razloga, ponovo je prebrojao novac. Onda je pogledao u suprugu gospodina Inženjera i nasmejao se, kao da očekuje nešto više.

„Ostatak posle isporuke“, rekla je ona, ustajući sa stolice. „I ne zaboravite da pošaljete poklon koji sam dobila kao bonus.“

„Ma neka je ona žena najbogatijeg čoveka u gradu, ali je i dalje škrtta matora pizda“, rekao je gospodin Pai pošto ju je ispratio iz prodavnice, a jedan pomoćnik mu se nasmejao iza leđa. Okrenuo se i ljutito pogledao u pomoćnika, malog, tamnoputog tamilskog dečaka.

„Dovedi nekog od najamnika da ovo odnese, brzo“, rekao je gospodin Pai.

Tamilski dečak istrčao je iz prodavnice. Vozači koji su vukli prikolice bili su na svom uobičajenom mestu – ležali su na svojim prikolicama, blenuli u nebo i pušili krdžu. Neki od njih su zurili u poslastičarnicu *Ideal Traders* preko puta, pogleda tupog od želje. Ispred poslastičarnice, debela deca u majicama kratkih rukava lizala su sladoled od vanile u kornetima.

Dečak je ispružio kažiprst i dao znak jednom od muškaraca.

„Čenaja – tvoj broj je na redu!“

Čenaja je snažno okretao pedale. Bilo mu je rečeno da ide prečicom do Ulice ruža, tako da je morao da pređe preko brega zvanog Svetionik. S velikim naporom vukao je prikolicu sa stočićem za televizor, koja je bila zakačena za njegov bicikl. Čim je prešao preko vrha brda, pustio je da mu bicikl juri bez okretanja pedala. Usporio je u Ulici ruža, našao je broj kuće, koji je zapamtio, i pozvonio.

Okrugla žena svetle kože otvorila mu je vrata: supruga gospodina Inženjera lično.

Čenaja je uneo stočić u sobu i spustio ga na mesto koje mu je ona pokazala.

Izašao je, pa se vratio sa testerom. Supruga gospodina Inženjera posmatrala je kako izvlači alatku odmah pored nje, i iznenada, testera se učini ogromnom, dužine oko pola metra, sa nazubljenom ivicom. Bila je zardala, ali se na pojedinim mestima kroz rđu nazirala prvobitna metalno-siva boja. Ličila je na skulpturu ajkule nekog umetnika urođenika.

Čenaja je primetio da su se ženi oči širom otvorile od straha. Da bi odagnao njen strah, pokušao je da je ohrabri svojim širokim osmehom – bio je to veštački osmeh, kao na posmrtnoj maski, nekoga ko nije imao naviku da se ulizuje – a onda je pogledao oko sebe da bi otkrio gde je pre toga ostavio stočić.

Noge od stola nisu bile jednake. Čenaja zažmuri na jedno oko i počeo da ih premerava jednu po jednu; potom pređe testerom preko svake noge, ostavljajući na podu finu prašinu. Ponovo ih je pažljivo pogledao da bi proverio da li su jednake, a onda spustio testeru. Potražio je na svom prljavom belom sarongu, jedinom komadu odeće koji je imao na sebi, manje prljav kraj i njime obrisao sto.

Supruga gospodina Inženjera to nije gledala; povukla se u neku sobu unutar kuće. Vratila se i izbrojala sedam stotina četrdeset i dve rupije.

Oklevajući jedan trenutak, dodala je na tu gomilu tri novčanice od po jedne rupije.

„Daš mi još koju paru, gospođo?“, rekao je Čenaja bez razmišljanja. „Daš mi još tri rupije?“

„Šest rupija? Nije vredno toga“, rekla je ona.

„To je dug put, gospođo.“ Pokupio je testeru i okrenuo je ka svom vratu. „Gospođo, morao sam da ga vučem čitavim putem na prikolici zakačenoj za bicikl. Jako me je zaboleo vrat.“

„Nije to nikakav posao. Izlazi ili ću zvati policiju, lopove jedan. Marš napolje i nosi sa sobom svoj veliki nož!“

Dok je izlazio iz kuće, gundajući ljutitog izraza lica, savio je novac u smotuljak, a onda ga je uvio u jedan kraj sargona koji je vezao u čvor. Testeru je ubacio u prikolicu.

Podigao je natrulu koru od banane i okačio je na lišće drveta nem koje je raslo pored ulazne kapije, tako da uplaši vlasnike kuće kada budu izlazili.

Bio je zbog toga toliko zadovoljan sobom da se nasmejao.

Posle desetak minuta, ponovo je bio na svom biciklu, vozeći prema Ulici kišobrana. Vozio je, kao i uvek, zadnjice podignute sa sedišta i leđa nagnutih pod uglom od šezdeset stepeni. Kako se približavao Ulici kišobrana, put je ponovo bio zakrčen; gurajući svoj prednji točak u auto ispred sebe, Čenaja je viknuo: „Miči se, kučkin sine!“

Naposletku je sa svoje desne strane ugledao znak za prodavnicu ventilatora i nameštaja Ganeša Paija, i zaustavio svoj bicikl.

Čenaja je obrisao dlan o svoj sarong, odgurnuo vrata, ušao u prodavnicu i čučno uz čošak stola gospodina Paija. Ni gospodin Pai, niti njegov pomoćnik, nisu se osvrnuli na njega.

Ponovo ga je bolelo vrat, pomerao je glavu u jednu pa u drugu stranu da smanji bol.

„Prestani to da radiš.“

Gospodin Pai mu je rukom dao znak da preda novac.

Polako se približavao gazdinom stolu i predao novčanice gospodinu Ganešu Paiju, koji je umočio prst u posudu s vodom i izbrojao sedam stotina četrdeset i dve rupije. Čenaja je buljio u posudu s vodom; primetio je kako su ivice na posudi bile izvijene tako da liče na

latice lotosa i kako je zanatlija oko dna posude napravio rešetkast otisak tako da podseća na letvice koje podupiru cveće.

Gospodin Pai je pucnuo prstima. Gumicom je povezao novčanice i ispružio dlan prema Čenaji.

„Fale dve rupije.“

Čenaja je odvezao čvor vezan sa strane na njegovom sarongu i pružio dve novčanice od jedne rupije.

To je bio iznos koji je trebalo da dà gospodinu Paiju po završetku svake isporuke: jednu rupiju za večeru koju je dobijao oko devet sati, a drugu za to što je bio povlašćen da radi za gospodina Ganeša Paija.

Pošto je znao da njegov broj neće biti ponovo prozvan neko vreme, Čenaja se prošetao ulicom do mesta gde je jedan čovek sedeo za stolom na pločniku i prodavao svežnjeve malih četvrtastih lozova lutrije šarenih poput nekih bombona. Nasmejao se Čenaji, a njegovi prsti su počeli da listaju jedan od svežnjeva.

„Žuti?“

„Prvo mi reci da li je moj broj izvučen prošli put“, upitao ga je Čenaja. Izvukao je jedan prljav listić iz čvora na svom sarongu. Prodavac je izvukao nekakve novine i bacio pogled na donji desni ugao stranice.

Pročitao je naglas: „Dobitna kombinacija brojeva je: 17, 8, 9, 9, 643, 455.“

Čenaja se toliko razumeo u brojeve na engleskom da je umeo da prepozna broj na svom lozu, škiljio je neko vreme, a onda pustio da mu loz padne na zemlju.

„Ljudi igraju loto po petnaest, šesnaest godina pre nego što nešto ne osvoje, Čenaja“, rekao je prodavac lutrije da bi ga utešio. „Ali na kraju dobiju oni koji veruju. Tako svet funkcionise.“

„Ja ne mogu večno tako da funkcionišem“, rekao je Čenaja. „Boli me vrat. Ne mogu više ovako.“

Prodavac lutrije je klimnuo glavom. „Još jedan žuti loz?“

Vezujući loz u svoj zavežljaj, Čenaja se zateturio unazad i stropoštao u svoju prikolicu. Neko vreme je samo tako ležao, ne osećajući se nimalo odmorno već samo otupelo.

Onda mu je neko prstom kucnuo po glavi.

„Broj ti je izvučen, Čenaja.“

Bio je to mali Tamil iz prodavnice.

Treba odneti isporuku u Ulicu ruža 54. Ponovio je to glasnije: „Ulica ruža 54.“

„Dobro.“

Put ga je ponovo vodio preko brega zvanog Svetionik. Na pola puta do vrha brda, sišao je s bicikla i počeo da vuče prikolicu. Žile na vratu su mu iskočile poput nekakve mreže i, dok je udisao, vazduh je goreo u njegovim grudima i plućima. Ne možeš dalje, govorili su mu njegovi umorni udovi i grudi koje su gorele. Ne možeš dalje. To su bili trenuci kada je u njemu plamteo osećaj otpora prema takvoj sudbini, a onda, dok je gurao bicikl, nemir i bes koji su se u njemu skupljali čitavog dana pretočiše se naposljetku u pretnju:

Nećete me slomiti, prokleti kućkini sinovi! Nikada me nećete slomiti!

Kada je trebalo da isporuči nešto lakše, recimo nekakav dušek, onda mu nije bilo dozvoljno da koristi bicikl i prikolicu; taj dušek bi onda nosio na glavi. Ponavljajući adresu

tamilskom dečaku iz prodavnice, krenuo bi sporim i laganim korakom, kao kada debeli ljudi džogiraju. Ubrzo bi mu težina dušeka postala neizdrživa; pritiskao bi mu vrat i kičmu i izazivao jak bol koji se spuštao niz leđa. Bukvalno bi hodao u transu.

Tog jutra, nosio je dušek na železničku stanicu. Ispostavilo se da su mušterije jedna severnoindijska porodica koja je odlazila iz Kitura. Vlasnik je odbio da mu dâ bakšiš, što je mogao i pretpostaviti (na osnovu njegovog ponašanja – lako je приметiti ko je od tih bogataša pristojan i čestit, a ko ne).

Čenaja nije odustajao. „Kučkin sine! Daj mi moj novac!“

Uspeo je, čovek je popustio.

Smučilo mu se od smrada i buke na stanici. Izašao je, čučnuo pored pruge, podigao svoj sarong i zadržao dah. Dok je tako čučao, pored njega je gromoglasno projurio voz. Okrenuo se; pozeleo je da se posere na lica putnika iz voza. Da, to bi bilo sjajno. Dok je voz zatutnjao pored njega, israo se naočigled putnika.

Pored njega, neko prase je uradilo istu stvar.

Pomislio je: Bože, zar sam na to spao? Četvoronoške se odvukao do nekog žbuna, sakrio se iza njega i obavio posao do kraja.

Zatvorio je oči.

Pogledao je prema gore i duboko udahnuo. Nebo je čisto, pomislio je. Tamo gore ima čistoće. Otkinuo je nekoliko listova, obrisao zadnjicu, a onda levim dlanom protrljao po zemlji ne bi li neutralizovao smrad.

U dva sata, ponovo je dobio zadatak: isporuka ogromne hrpe kutija, uredno složenih, na jednu adresu u Valenciji.

„Danas ima puno posla, Čenaja“, rekao je tamilski dečak. „Gledaj da ideš bržim putem, preko Svetionika.“

Tiho negodujući, ustao je sa svog mesta, oslonio se na pedale i krenuo. Zardali gvozdeni lanac kojim se prikolica mogla dvaput zaključati za prednje točkove počeo je da škripi dok je okretao pedale.

Malo niže, na glavnom putu, našao se u gužvi. Kada nije imao prikolicu za sobom, mogao je nešto da uradi, da se provuče između automobila ili popne na trotoar, ali sada je mogao samo da psuje iza njih. Boleo ga je vrat. Sunce mu je peklo u leđa.

Zašto su neka jutra teška, a neka laka? Drugi najamni vozači nikada nisu imali „dobre“ ili „loše“ dane; radili su svoj posao kao mašine. Samo je on bio različito raspoložen. Spustio je glavu, da malo oslobodi vrat, i zagledao se u zardali lanac kod nogu, obmotan oko metalne šipke koja je povezivala bicikl i prikolicu. Vreme je da podmaže lanac, rekao je sam sebi. Mora to zapamtiti.

Ponovo uzbrdo. Naginjući se napred sa svog sica, Čenaja je teško okretao pedale. Vazduh je ulazio u njegova pluća kao neki usijani žarač. Na pola puta uzbrdo, ugledao je jednog slona kako silazi, sa malim zavežljajem lišća na leđima, i njegovog vodiča, koji mu je gurkao uvo gvozdenom šipkom.

Zaustavio se. Nije mogao da veruje sopstvenim očima. Počeo je da dovikuje slonu: „Hej ti, šta radiš s tim naramkom grančica? Uzmi od mene ovaj tovar! Više odgovara tvojoj veličini, kučkin sine!“

Automobili su trubili za njim. Vodič se okrenuo prema njemu i počeo da mu preti svojom gvozdenom šipkom. Neki prolaznik je viknuo na njega da ne zaustavlja saobraćaj.

„Šta je to sa ovim svetom“, upitao je vozača iza sebe, koji je bio pomahnitao, iza vetrobranskog stakla, neprestano pritiskajući sirenu mesnatim delom svog dlana, „slon može da se odmori nasred puta, ne radeći ništa, a čovek mora da tegli pretovarenu prikolicu?“

Vozači iza njega su trubili i svi ti zvuci su postajali sve glasniji.

„Zar ne vidite da ovde nešto nije u redu?“, vikao je. Oni su ponovo zatrubili. Svet je bio besan zbog njegovog besa. Svi su tražili od njega da se pomeri, a on je uživao u tome što se nalazio baš tu gde jeste, blokirajući prolaz svim tim bogatim i važnim ljudima.

Te večeri, na nebu su se pojavile velike ružičaste štrafte. Kada se prodavnica zatvorila vozači su se premestili u uličicu iza prodavnice; naizmenično su kupovali flašice domaćeg alkoholnog pića, koje su potom delili. Piće ih je brzo hvatalo i navodilo da falširaju pevajući numere iz popularnih indijskih filmova.

Čenaja nikada nije želeo da im se pridruži. „Traćite svoj novac, budale jedne!“, viknuo bi ponekad, a oni bi mu se nasmejali i uzvratili istom merom.

Neće piti i neće trošiti uludo svoj teško zarađeni novac na alkohol, obećao je sebi. Ipak, miris alkohola mu je stvarao pljuvačku u ustima, a dobro raspoloženje i druženje ostalih vozača izazivali su u njemu osećaj usamljenosti. Zatvorio je oči. Začuo je nekakvo zveckanje, pa ih je ponovo otvorio.

Nedaleko, na stepenice jedne napuštene zgrade, izašla je debela prostitutka da nudi svoje usluge. Udarala je dlanom o dlan i novčićem o novčić, i tako svirala neku melodiju. Pojavila se jedna mušterija; počeli su da se natežu oko cene. Nisu se dogovorili i čovek se okrenuo i otišao, psujući.

Čenaja, ležeći na svojoj prikolici tako da su mu stopala izvirivala, posmatrao je tu scenu tupo se cereći.

„Hej, Kamala!“, viknuo je prostitutki. „Što meni ne pružiš priliku večeras?“

Okrenula je glavu i nastavila da zveckaa novčićima. Buljio je u njene punačke grudi, u tamnu crtu njenog dekoltea na bluzi, u upadljivo namazane usne.

Skrenuo je pogled ka nebu: mora prestati da misli o seksu. Ružičaste štrafte među oblacima. Postoji li nekakav bog, ili neko drugi tamo gore, pitao se Čenaja, ko posmatra ovu zemlju? Jedne večeri, kada je bio na železničkoj stanici da isporuči paket, video je u nekom uglu jednog usplahirenog muslimanskog derviša kako priča sam sa sobom o tome kako će Mahdi, poslednji od Imama doći radi ove zemlje, i zlo će dobiti svoje. „Alah je tvorac svih ljudi“, mumlao je derviš dok mu se Čenaja polako približavao da čuje šta ovaj govori. „I On primećuje našu patnju, i kada mi patimo, i On pati sa nama. I On će poslati, kada danima dođe kraj, Mahdija na belom konju sa vatrenim mačem, da bogate vrati tamo gde im je mesto i ispravi svu nepravdu na ovom svetu“.

Čenaja nikada nije zaboravio Mahdija; kad god bi video nekakav trag ružičaste boje na nebu u smiraj dana, mislio je o tome kako može da otkrije nekog boga dobrote i pravde kako posmatra zemlju i kipti od besa.

Čenaja je zatvorio oči i ponovo začuo zveckanje novčića. Nemirno se vrteo, a onda pokrio lice nekakvom prostirkom, tako da ga sunce ujutro ne probudi svojim prodornim zracima, a potom je zaspao.

Pola sata kasnije, probudio se zbog oštrog bola koji je osetio u rebrima. Neki policajac je pendrekom udarao po telima vozača. Kamion je dolazio u ovaj deo pijace. Svi vi vozači, dižite se i mičite svoje prikolice!

Čenaja je pljunuo i pomerio se nekoliko koraka da bi pišao uza zid.

Čuo je dobacivanje iza leđa. Ostali vozači su pišali na istom mestu gde su i spavali.

Nije im ništa rekao. Retko je sa njima razgovarao. Jedva je mogao da ih gleda – posebno to kako su se klanjali i ulizivali gospodinu Ganešu Paiju. Jeste, mogao je i on to da radi, ali osećao je bes i ljutnju. Činilo se da svi ti ljudi koji su vukli svoje prikolice kezeći se nisu u stanju da pomisle išta loše o svom poslodavcu.

Kada je dečak Tamil doneo čaj, Čenaja se nevoljko pridružio vozačima. Slušao je kako govore, kao i svakoga jutra, o motorizovanim rikšama koje nameravaju da kupe jednoga dana kada prestanu sa ovim poslom, ili o malim čajdžinicama koje nameravaju da otvore.

„Mislite o tome“, želeo je da im kaže. „Samo mislite o tome.“

Gospodin Ganeš Pai davao im je dve rupije za svaku isporuku, što je značilo da ako dnevno imaju tri isporuke, mogu da zarade šest rupija na dan. Ako se od toga odbije ono što troše na lutriju i alkohol, ostaju im dve rupije, ako imaju sreće. Nedelja i hinduistički praznici se ne računaju, tako da mesečno mogu da skupe najviše nekih četrdeset ili četrdeset i pet rupija. Put do sela, veče sa kurvom ili nešto duže pijančenje, i cela mesečna ušteđevina ode u propast. Pod pretpostavkom da neko uspe da uštedi sve što može, bio bi srećan da zaradi četiri stotine godišnje. Motorizovana rikša košta od dvanaest do četrnaest hiljada, a mala čajdžinica četiri puta toliko. To bi značilo da je potrebno trideset, trideset i pet godina ovakvog rada pre nego što se započne bilo šta drugo. Zar misle da će njihova tela toliko izdržati? Ima li među njima ijednog vozača koji ima više od četrdeset godina?

Da li ikada razmišljate o takvim stvarima, majmuni jedni?

Ipak, kada je jednom pokušao to da im objasni, odbili su da zajedno traže više. Smatrali su da su srećni: hiljade njih bi istog trenutka prihvatilo takav posao. Znao je, takođe, da imaju pravo.

Uprkos tom logičnom načinu razmišljanja, uprkos njihovom osnovanom strahu, išlo mu je na živce to što su toliki mekušci. Zbog toga je gospodin Ganeš Pai mogao biti potpuno siguran da će hiljade i više rupija u kešu koje neka mušterija preda stići do njega, sve do poslednje rupije, a da vozač neće uzeti ništa od toga.

Naravno, Čenaja je dugo planirao da ukrade novac koji mu mušterija preda. Uzeo bi novac i otišao iz grada. U to je bio potpuno uveren i verovao je da bi to moglo ubrzo i da se desi. Čenaja je osetio kako ga je neko pipnuo za rame. Bio je to tamilski dečak iz prodavnice gospodina Ganeša Paija.

Dok je išao uz breg Svetionik, dok je terao svoj bicikl preko izbočine, napustila ga je njegova uobičajena ushićenost.

Sa svakim obrtajem točka, uvlačila mu se jedna misao u glavu, uništavala ga i usporavala: razaraš sam sebe – uništavaš svoju unutrašnjost, svoju građu i svoje biće! Dok je okretao pedale, okretao je točak života unazad, drobeći svoje mišiće i tkivo u kašu iz koje su nastali u utrobi njegove majke; rastvarao je sam sebe.

Iznenada, usred saobraćaja, zaustavio se i sišao s bicikla sa jednom jednostavnom i jasnom misli u glavi: ne mogu više ovako.

Te večeri, muškarce su saterali u gomilu. Jedan čovek u plavom safari odelu, važan i obrazovan čovek, postavljao im je pitanja; imao je mali notes u ruci; rekao je da dolazi iz Madrasa.

Pitao je jednog vozača za godine. Niko nije bio siguran. Kada je upitao: „Jel' možete otprilike da procenite?“, oni su klimnuli glavom. Kada ih je pitao: „Imate li osamnaest, dvadeset ili trideset – morate imati nekakvu predstavu o tome?“, oni su samo ponovo klimnuli.

„Reci ti meni, ko si ti?“, upitao je Čenaja, stojeći i dalje pomalo sa strane. „Zašto nam postavljáš sva ta pitanja?“

Rekao je da je novinar i vozači su bili zadivljeni. Radio je za jedne novine na engleskom jeziku u Madrasu, a to ih je još više zadivilo. Onda je hteo da zna šta jedu. Dok su nestrpljivo iščekivali šta će dalje biti, napravio je spisak svega što oni dnevno pojedu. Na kraju je zaključio, sa širokim, gotovo pobedničkim osmehom na licu, da rad koji obavljaju svakoga dana prevazilazi broj kalorija koji unose. „Svakoga dana, prilikom svake isporuke, vi polako sami sebe ubijate.“

Izvukao je svoj notes, pun žvrljotina, crtica i brojeva, kao dokaz za svoju tvrdnju.

„Zašto ne radite nešto drugo, na primer u fabrici? Bilo šta? Zašto ne naučite da čitate i pišete?“

Čenaja je skočio sa svoje prikolice.

„Ne govori nam šta da radimo, kučkin sine!“, doviknuo mu je. „Onima koji su u ovoj zemlji rođeni siromašni suđeno je i da umru u bedi. Za nas nema nade, i nema potrebe da nas iko sažaljeva – pogotovo ne ti koji nikad nisi digao ruku da nam pomogneš. Pljujem ja na tebe i na te tvoje novine. Ništa se nikad ne menja. Pogledaj mene.“ Ispružio je dlanove. „Imam dvadeset i devet godina. Već sam pogrbljen, potamneo i iskrivljen. Ako doživim četrdesetu, kakva me sudbina čeka? Da postanem iskrivljena i pocrnela motka od čoveka. Stvarno misliš da mi treba tvoj notes i tvoj engleski da bih to shvatio? Vi to i podržavate, vi ljudi iz grada, vi bogate guzice. Vama je u interesu da se prema nama ponašate kao da smo stoka! Pičke jedne engleske!“

Čovek je sklonio svoj notes. Pogledao je u zemlju. Izgledalo je kao da se bori da pronađe nekakav odgovor.

Čenaja je osetio kako ga neko lupka po ramenu. Bio je to mali Tamil.

„Prestani toliko da pričaš! Ponovo je tvoj broj na redu!“

Nekolicina vozača počela je da se smeju, kao da su hteli da kažu, dobio si ono što si zaslužio.

Začudo, čovek iz Madrasa se nije cerio; okrenuo je glavu, kao da se postideo onoga što je Čenaja rekao.

Zašto ne radite nešto drugo, na primer u fabrici, bilo šta, da popravite svoj položaj? Na kraju krajeva, godinama si donosio stvari do kapija fabrika – bilo je samo potrebno ući unutra. Sledećeg dana je otišao u fabriku. Video je hiljade ljudi kako idu na posao i pomislilo, kako sam samo bio budala što nikad nisam pokušao da ovde nađem posao. Seo je na pod, i niko od čuvara nije ga ništa pitao, jer su mislili da je došao da pokupi nekakvu robu.

Čekao je do podneva, a onda je jedan čovek izašao. Na osnovu broja ljudi koji su ga sledili, Čenaja je pomislio da je to neka važna ličnost. Protrčao je pored stražara i kleknuo: „Gospodine, ja želim da radim“.

Čovek je netremice gledao u njega. Čuvari su dotrčali da odvuču Čenaju odatle, ali veliki čovek je rekao: „Imam dve hiljade radnika i nijedan od njih ne želi da radi, a evo ovog čoveka, na kolenima moli za posao. Takav stav nam je potreban da bismo unapredili ovu zemlju.“

Uperio je prst prema Čenaji.

„Nećeš dobiti nikakav ugovor. Razumeš. Iz dana u dan.“

„Bilo šta, šta god želite.“

„Šta umeš da radiš?“

„Bilo šta, šta god želite.“

„Dobro, dođi sutra. Trenutno nam nisu potrebni najamnici.“

„U redu, gospodine.“

Veliki čovek je izvadio kutiju cigareta i zapalio jednu.

„Čujte šta ovaj čovek ima da kaže“, rekao je, kada se oko njih skupila grupa drugih muškaraca, koji su takođe pušili.

I Čenaja je ponovio da bi radio bilo šta, pod bilo kakvim uslovima, za bilo kakvu platu. „Ponovi to!“, naredio je veliki čovek, a druga grupa muškaraca je prišla i slušala Čenaju.

Te večeri vratio se do prodavnice gospodina Ganeša Paija i doviknuo ostalim radnicima: „Našao sam pravi posao, kućini sinovi. Završio sam s ovim ovde“.

Samo ga je tamilski dečak upozorio. „Čenaja, zašto ne sećaš jedan dan da proveriš da li je drugi posao dobar? Onda ovde daj otkaz.“

„Ništa ne proveravam, odmah dajem otkaz!“, viknuo je i otišao.

Sledećeg jutra, u zoru, ponovo je bio na glavnoj kapiji fabrike. „Hteo bih da dođem do šefa“, rekao je, tresući šipke na kapiji da bi privukao pažnju. „Rekao mi je da danas dođem.“

Čuvar, koji je čitao novine, pogledao ga je ljutito.

„Beži odavde!“

„Zar me se ne sećate? Ja sam dolazio...“

„Beži odavde!“

Čekao je u blizini kapije. Posle sat vremena, pojavio se automobil sa zatamnjenim staklima. Trčeći pored automobila, lupao je u prozor. „Gospodine! Gospodine! Gospodine!“ Desetine ruku su ga zgrabile od nazad; bačen je na zemlju i izudaran.

Kada se uveče odšetao da prodavnice gospodina Paija, čekao ga je dečak Tamil. Rekao je: „Nisam uopšte rekao gazdi da si dao otkaz. Znao sam da ćeš se vratiti nazad.“ Te noći drugi vozači nisu zadirkivali Čenaju. Jedan mu je ostavio flašu žestine, dopola punu.

Kiša je padala bez prestanka. Čenaja je vozio svoj bicikl po kiši, prskajući po barama na putu. Nosio je dugačak beli plastični ogrtač preko leđa, poput mrtvačkog pokrova.

Kada je pljuštalo, ulica se pretvarala u blato, a blato u mokru glinu. To je bilo najopasnije vreme za vozače. Na mestima gde su na putu bile velike rupe, morao je da usporava kako mu se prikolica ne bi prevrnula.

Ponovo je osetio bol u vratu. Ne mogu više ovako, mislio je.

S druge strane ulice do njega se dovezao jedan od mlađih vozača, i nastavio da vozi uporedo sa Čenajom. „Moram ovo brzo da isporučim i vratim se nazad“, rekao je. „Gazda je rekao da sam mu potreban i da treba da dođem u roku od sat vremena.“ Nasmejao se,

a Čenaja je poželio da mu pesnicom razvali taj osmeh. Bože, kako je ovaj svet prepun naivčina, pomislio je, brojeći do deset ne bi li se smirio. Kako ovaj idiot izgleda srećno jer ima priliku da se uništi preteranim radom. Majmun!e, poželio je da vikne. I ti i svi ostali! Majmun!

Spustio je glavu i iznenada mu se učinilo da sa velikim naporom pomera prikolicu.

„Izduvana ti je jedna guma!“, doviknuo mu je majmun. „Moraćeš da staneš!“ Iskezio se kao pravi majmun i nastavio dalje.

Da stane?, razmišljao je Čenaja. Ne, to je ono što bi uradio neki majmun: ali ne i ja. Spustio je glavu i nastavio da okreće pedale, terajući svoju izduvanu gumu čitavim putem: Hajde, majčin sine!

Hajde!

I prikolica se pomerala, sporo i bučno, tandrćući starim točkovima i nepodmazanim lancima.

Pada kiša, razmišljao je Čenaja, ležeći u svojoj prikolici te noći, sa plastičnim čaršafom navučenim preko glave. To znači da je prošlo pola godine. Mora da je juni ili juli. Imam nepunih trideset godina.

Sklonio je čaršaf i podigao glavu da se oslobodi bola u vratu. Nije mogao da veruje sopstvenim očima: čak je i po ovakvoj kiši neki kućkin sin puštao zmaja! Kao da je izazivao nebesa i munju da ih udari.

Ujutro je otišao do prodavca lutrije. Neki dečko, potpuno nepoznat, sedeo je za stolom, veselo mašući nogama.

„Šta bi sa matorim?“

„Otišao.“

„Kuda je otišao?“

„Otišao u političare.“

Dečko je ispričao šta se desilo sa starim prodavcem. Priključio se izbornoj kampanji političke stranke B. J. P.¹ za izbor kandidata za gradsku upravu. Njegov kandidat je pobedio. Sada sedi na verandi političareve kuće. Ako hoćeš da vidiš političara, moraš prvo njemu da platiš pedeset rupija.

„Takav ti je život političara – najbrži način da se obogatiš u današnje vreme“, rekao je dečko. Prošao je prstima kroz svežanj šarenih lozova. „Kakav želiš čiko, žuti ili zeleni?“

Čenaja se okrenu, ne kupivši nijedan obojeni loz.

Zašto to ne mogu da budem ja, razmišljao je te noći – taj što je počeo da se bavi politikom da bi se obogatio? Nije želeo da zaboravi to što je upravo bio čuo, pa se snažno uštinu za članak na nozi.

Ponovo je bila nedelja. Slobodan dan. Čenaja se probudio kada je postalo prevruće, onda je lenjo oprao zube, pogledajući u nebo da vidi da li neko pušta zmaja. Ostali vozači išli su da vide novi Hojka hram koji je otvorio narodni poslanik, samo za Hojke, sa njihovim pravim Hojka božanstvom i Hojka sveštenicima.

¹ *Bharatiya Janata Party*, Indijska narodna stranka, osnovana 1980, najznačajnija politička partija u Indiji, konzervativne i nacionalističke provenijencije. (*Prim. prev.*)

„Čenaja, zar nećeš i ti s nama?“, doviknuli su mu ostali.

„Šta je ikada ijedan bog uradio za mene?“, uzvratio im je. Oni su se smejali njegovoj nemarnosti.

Majmuni, razmišljao je, dok je ponovo légao u prikolicu. Klanjati se nekom idolu u hramu, nadajući se da će te on obogatiti.

Majmuni!

Dok je ležao ruka mu je pokrivala lice. Onda je začuo zveckanje dva novčića.

„Dodi 'vamo, Kamala!“, viknuo je prostitutki koja je bila na svom uobičajenom mestu, igrajući se sa novčićima. Kada joj se obratio šesti put, ljutito mu je odgovorila: „Gubi se ili ću pozvati Brata!“ Na sam pomen velikog mafijaša koji je kontrolisao sve kurve u ovom delu grada, Čenaja je uzdahnuo i okrenuo se u svojoj prikolici.

Mislilo je: možda je vreme da se oženim.

Izgubio je dodir sa svim svojim rođacima. Pored toga, on nije želeo da se ženi. Izroditi decu – s kakvom budućnošću? To je bila najgluplja stvar koju su ti majmuni radili, razmnožavali se, kao da su time hteli da pokažu da su zadovoljni svojom sudbinom, da su srećni što mogu da doprinesu ovom svetu koji je pred njih postavio taj zadatak.

U njemu nije bilo ničeg drugog do besa, i mislio je da bi taj bes nestao ako bi se oženio. Dok se okretao u svojoj prikolici, primetio je modricu na svom stopalu. Namrštio se, pokušavajući s naporom da se seti kako ju je zaradio.

Sledećeg jutra, vraćajući se posle isporuke, krenuo je sporednim putem i otišao u kancelariju Kongresne stranke u Ulici kišobrana. Čučao je na verandi ispred kancelarije i čekao da se neko pojavi, neko ko izgleda važno.

Ispred je bio znak, sa slikom Indire Gandhi kako drži podignutu ruku, i slogan: „Majka Indira će zaštititi siromašne“. Nasmejao se u sebi.

Zar su oni potpuno poludeli? Zar su stvarno mislili da neko očekuje od političara da zaštititi siromašne?

A onda je pomislio: možda je ta žena, Indira Gandhi, posebna; možda imaju pravo. Na posletku, ona je bila ubijena, zar ne? To mu je izgledalo kao dokaz da je želala da pomogne svetu. Odjednom mu se učinilo da je na svetu zaista bilo nekoliko dobrih ljudi koji su želeli da pomognu siromašnima. Pomislio je kako je sam sebe isključio iz svega toga zbog svoje preterane gorčine. Video je čoveka u širokoj belojoj odeći kako ulazi, a dve-tri prišipetlje su ga pratile. Čenaja je pohrlio prema njemu, bacajući se na kolena, dlanova slepljenih jedan uz drugi.

Sledeće nedelje, kad god je znao da njegov broj neće biti izvučen neko vreme, išao je unaokolo na svom biciklu, lepeći postere kandidata Kongresne stranke po svim ulicama gde su muslimani bili većinsko stanovništvo i uzvikujući: „Glasajte za kongres – stranku muslimana! Porazite B. J. P.!“

Prošlo je sedam dana. Izbori su bili završeni, rezultati objavljeni. Čenaja se odvezao do kancelarije Kongresne stranke, parkirao bicikl ispred, otišao do vratara i zatražio da vidi predstavnika.

„On je sad vrlo zauzet – sačekaj ovde trenutak“, rekao mu je vratar. Stavio je ruku na Čenajina leđa. „Nikada ne bismo pobedili bez tvoje pomoći, Čenaja. Stranka B. J. P. nas je pobedila na svim drugim mestima, sem tamo gde si ti podigao muslimane da glasaju!“

Čenaja je sijao. Čekao je ispred stranačke uprave i gledao kako stižu automobili iz kojih su samo izlazili bogati i važni ljudi, koji su užurbano ulazili unutra da vide predstavnika. Kad ih je video, pomislio je: tu ću ja da čekam i skupljam novac od bogataša. Ne mnogo. Samo pet rupija od svakog ko dođe da vidi predstavnika. To će biti dovoljno.

Srce mu je lupalo od uzbuđenja. Prošlo je sat vremena.

Čenaja je odlučio da uđe u čekaonicu da bi bio siguran da će i on uspeti da vidi tog čoveka kada ovaj naposljetku izađe. U čekaonici je bilo klupa i stolica. Desetak drugih ljudi je takođe čekalo. Čenaja je ugledao jedno prazno mesto i pomislio da li bi mogao tu da sedne. Zašto da ne? I on je radio. Taman kad je krenuo da sedne na klupu, vratar je rekao: „Drži se poda, Čenaja“.

Prošlo je još sat vremena. Naposljetku je vratar došao do njega sa kutijom punom okruglih žutih slatkiša. „Uzmi jedan.“

Čenaja je uzeo slatkiš, taman kad ga je prineo ustima, spustio ga je nazad. „Ne želim slatkiš.“ Odmah je podigao ton svog glasa. „Lepio sam postere po čitavom gradu! Sada hoću da vidim velikog čoveka! Hoću da dobijem posao...“

Vratar ga je ošamario.

Ja sam najveća budala ovde, pomislio je Čenaja, vraćajući se u svoju uličicu. Ostali vozači su ležali u svojim prikolicama, hrčući glasno. Bilo je već jako kasno te noći i on je bio jedini koji nije mogao da spava. Ja sam najveća budala. Ja sam najveći majmun ovde.

Noseći prvu isporuku sledećeg jutra, naišao je ponovo na veliku gužvu u saobraćaju u Ulici kišobrana – najveću od svih koje je dosada video.

Kada je konačno stigao do cilja, saznao je da je vlasnik kuće Evropljanin. Navaljivao je da i on pomogne oko istovaranja nameštaja, što je Čenaju užasno zbunilo. Sve vreme govorio je na engleskom, kao da je očekivao da svi u Kituru znaju taj jezik.

Na kraju je ispružio ruku, rukovao se sa Čenajom i dao mu novčanicu od pedeset rupija.

Čenaju je uhvatila panika – gde da usitni taj novac? Pokušao je da objasni, ali se Evropljanin samo nasmejao i zatvorio vrata.

Onda mu je postalo jasno. Duboko se poklonio zatvorenim vratima.

Kupio je četiri loto listića i tako dobio kusur od četrdeset i šest rupija u novčanicama od jedne rupije. Ugurao je četrdeset rupija između nogu, a šest dao gazdi.

Vratio se sa flašom pića. Video je kako drugi vozači bulje u njega.

„Otkud ti pare za to, Čenaja?“

„Šta vas briga.“

Iskapio je flašu, a onda otišao do podruma pića i kupio drugu. Kada se probudio sledećeg jutra, shvatio je da je potrošio sav novac na alkohol.

Sav savcat.

Stavio je dlanove preko lica i počeo da plače.

Otišao je da popije vode sa česme.

Nije mogao da isključi svoj mozak. Poput slavine, i on je kapao. Misli, misli, misli. Prošao je pored Gandijevog spomenika i ponovo počeo da razmišlja. Gandi se oblačio kao siromah – oblačio se kao Čenaja. Ali šta je Gandi uradio za siromašne?

Da li je Gandhi uopšte postojao?, pitao se. Sve to – Indija, reka Gang, svet izvan Indije – da li je to uopšte bilo stvarno?

Kako on to uopšte može da zna?

Samo je jedan sloj društva bio niži od njegovog: sloj prosjaka. Samo jedan korak, i mogao bi se naći dole među njima, razmišljao je. Jedna nesreća. I bio bi među njima. Kako su se drugi nosili s tom mišlju? Nikako. Radije nisu ni mislili o tome.

Kada se zaustavio na jednoj raskrsnici te noći, neki stari prosjak ispružio je ruku prema Čenaji. Okrenuo je glavu od njega i nastavio da vozi bicikl niz ulicu do prodavnice gospodina Ganeša Paija.

Sledećeg jutra ponovo je išao preko brega, sa pet kartonskih kutija naslaganih jedna na drugu u prikolici, i razmišljao. Jer se mirimo sa svim. Jer se ne usuđujemo da odemo sa gomilom od pedeset hiljada rupija – jer znamo da će nas uhvatiti drugi siromašni ljudi i odvući pred bogate ljude. Jer se ne usuđujemo da ubijemo bogate, plašimo se njihove policije. Mi siromašni smo sami izgradili zatvor oko sebe.

Uveče bi legao iscrpljen. Drugi bi podložili vatru. Neko bi došao i doneo mu pirinča. Bio je najvredniji radnik, pa je gazda hteo da se zna da on redovno dobija hranu.

Posmatrao je dva psa kao se pare. Njima je život tako jednostavan, pomislio je. To je bila vrsta oslobađanja. U njima uopšte nije bilo strasti. Upravo je to ono što bih ja sada radio. Uzjašio nešto. Umesto toga, ležim ovde i razmišljam.

Prostitutka je sedela na stepenicama. „Daj mi malo“, rekao je. Nije ga ni pogledala; odmahnula je glavom.

„Samo jednom. Platiću ti drugi put.“

„Beži odavde ili ću zvati Brata“, odgovorila je ona. Odustao je. Kupio je flašicu žestine i počeo da pije.

Zašto toliko razmišljam? Moje misli su poput trnja u mom mozgu; hoću da ih se rešim. A čak i kada pijem, one su tu. Probudim se noću, grlo mi gori, a sve te misli su mi i dalje u glavi.

Probudio se, ležeći u svojoj prikolici. Bio je siguran da su ga bogati progonili čak i u snovima, jer se probudio ljut i oznojan. Onda je čuo dahtanje u blizini. Video je jednog vozača kako kreše prostitutku. Tačno pored njega, i dalje je trajalo. Pitao se: što nisam ja na njegovom mestu? Što nisam ja? Znao je da ovaj nesretnik nema para – već se ona sažalila. Zašto se nije sažalila na mene?

Svaki uzdah, svaki dahtaj bio je za njega poput kazne. Čenaja je ustao sa prikolice, gledajući oko sebe sve dok nije našao gomilu kravlje balege na zemlji, a onda je rukom pokupio tu balegu. Bacio je izmet na ljubavnike. Začuo se krik; potrčao je prema njima i izmazao kurvino lice govnom. Gurnuo joj je u usta svoje prljave prste i zadržao ih tu, iako ih je ugrizla; što ga je više grizla, on je više uživao. Držao je prste u njenim ustima sve dok ostali vozači nisu skočili na njega i odveli ga.

Jednoga dana dobio je zadatak koji ga je odveo izvan grada, u Bajpe; nosio je okvir vrata na neko gradilište.

„Nekada je ovde bilo bezbroj kokosovih palmi“, rekao mu je radnik na građevini. „Ovo je sada sve što je ostalo.“ Prstom mu je pokazao malo parče zelenila u daljini. Kad je stigao

tamo, ostavio je svoj bicikl i prošetao okolo; ugledao je jednu visoku stenu, popeo se uz nju i ugledao drveće oko sebe. Da, mogao bi da živi ovde. Kada bi samo imao malo hrane, šta bi još više mogao da traži? Njegovi bolni mišići bi se mogli opustiti. Spustio je glavu na stenu i pogledao u nebo.

Kada je krenuo nazad, već je bila pala noć. Da bi brže stigao do prodavnice, krenuo je putem niz breg Svetionik.

Dok se spuštao, ugledao je prvo crveno, a onda zeleno svetlo zakačeno za zadnji deo velikog crnog oblaka koji je išao niz ulicu.

Bio je to onaj slon koga je ranije video, jedino što su mu sada kanapom vezali crveno i zeleno svetlo za zadnjicu.

„Šta ovo treba da znači?“, doviknuo je vodiču slona.

Ovaj mu je odgovorio: „Pa, morali smo da se pobrinemo da noću niko ne udari u nas odnazad – nigde nema rasvete!“

Čenaja je zabacio glavu i počeo da se smeje – bila je to najsmešnija stvar koju je ikada video, slon sa semaforom na guzici.

„Nisu mi platili“, rekao je vodič. Pre toga je vezao životinju sa strane uz put i počeo da časka sa Čenajom. Imao je kod sebe malo kikirikija, a nije želeo da ga pojede sam, pa ga je rado podelio sa Čenajom.

„Naterali su me da provozam njihovo dete, a nisu mi platili. Trebalo je da ih vidiš kako piju i piju. A nisu hteli da mi plate pedeset rupija, to je sve što sam tražio.“

Vodič je pljesnuo slona sa strane. „Posle svega što je Rani učinio za njih...“

„Takav je svet“, rekao je Čenaja.

„To ti je pokvaren svet.“ Vodič je stavio u usta još kikirikija. „Pokvaren svet.“ Ponovo je pljesnuo slona sa strane. Čenaja je pogledao životinju. Slonove oči su ga krišom posmatrale; zasvetlele su prigušeno, gotovo kao da su bile pune suza. Činilo se kao da i životinja govori: „Ne treba tako da bude“.

Vodič je pišao uza zid, podižući glavu prema gore, uvijajući leđa, izdišući s olakšanjem, kao da je to bila najbolja stvar koju je uradio tog dana.

Čenaja je i dalje gledao u slona, u njegove tužne vlažne oči. „Žao mi je što sam te onda psovao, brate“, rekao je glasno, dok mu je milovao trup.

Vodič je stajao u blizini zida na koji je pre toga pišao, posmatrajući Čenaju kako razgovara sa slonom. Počeo je da oseća nekakav nemir u sebi.

Pred poslastičarnicom su dva deteta lizala sladoled i buljila pravo u Čenaju. On se raširio po svojoj prikolici, mrtav umoran posle celodnevno rada.

„Zar me ne vidite?“, Čenaja je želeo da im dovikne preko ulice pune vozila. Stomak mu je krčao; bio je umoran i gladan, a bilo još sat vremena do večere koju je tamilski dečak trebalo da donese iz prodavnice.

Jedno od dece koja su stajala preko puta ulice okrenulo je glavo, kao da je bes u očima vozača prikolice postao očigledan. Ali drugo dete, debeli klinac svetlije puti nije se pomerio s mesta, već je nastavio da klizi jezikom po sladoledu, gore-dole, buljeći opušteno u Čenaju.

Zar nemaš nimalo stida, nimalo pristojnosti, ti debeli smradu?

Pomislio je da bi mogao pasti u nesvest od besa, pa se okrenuo u prikolici i počeo naglas da govori kako bi smirio živce.

„Ti koji si stvorio sve ljude, zašto si...”

Pogled mu je pao na zardalu testeru koja je ležala u prikolici. „Šta me sada sprečava”, rekao je glasno, „da ne odem tamo preko puta i ne iseckam to bogato debelo govno u sitne komade?”

Osećao se moćnije samim tim što je izgovorio te reči.

Nečiji prst mu je lupkao po ramenu. Ako je to onaj debeli kućkin sin sa sladoledom, zgrabiću ovu testeru i isećiću ga napola, kunem se.

Bio je to mali Tamil iz prodavnice.

„Tvoj broj je na redu, Čenaja.”

Dovukao je prikolicu do vrata prodavnice, gde mu je dečak pružio mali paket uvijen u novine i povezan belim kanapom.

„Na ono isto mesto gde si nedavno nosio stočić za televizor. Kuća žene gospodina Inženjera. Zaboravili smo da joj pošaljemo bonus poklon, pa se žalila.”

„O, ne”, počeo je da kuka. „Ona uopšte ne daje bakšiš. Prava je pizda.”

„Moraš da ideš Čenaja. Tvoj broj je na redu.”

Polako je vozio bicikl do tamo. Na svakoj raskrsnici i semaforu gledao je u testeru u prikolici.

Supruga gospodina Inženjera je lično otvorila vrata. Rekla mu je da telefonira i da sačeka napolju.

„Hrana u klubu *Lions* jako deblja”, čuo ju je kako razgovara s nekim, „prošle godine sam se ugojila deset kila”.

Zgrabio je testeru i ušao unutra. Bila mu je okrenuta leđima; video je belinu njene kože kako viri između bluze i suknje. Približio joj se. Okrenula se, a onda je dlanom pokrila slušalicu. „Ne ovde, idiote! Samo spusti poklon na pod i izlazi napolje!”

Stajao je za trenutak zbunjen.

„Na pod!”, dreknula je na njega. „A onda izlazi!”

Klimnuo je glavom i ispustio testeru, pa istrčao.

„Hej, ne ostavljaj testeru ovde!”

Utrčao je unutra, pokupio testeru i izašao iz kuće, saginjući nisko glavu da izbegne lišće drveta nem.

Ubacio je testeru u prikolicu: glasan prasak. Poklon... gde je? Zgrabio ga je, utrčao u kuću, spustio gde je stigao i zalupio vratima.

Negde se začulo uplašeno mjaukanje. Jedna mačka je sedela na grani drveta, posmatrajući ga pažljivo. Kako su joj lepe oči, pomislio je. Ovo divno biće bilo je deo tog sveta, poput malog dragulja koji je spao s krune, naznaka jednog sveta lepote koji je van njegove svesti i domašaja. Ispružio je ruke prema njoj, i ona je došla do njega.

„Maco, maco”, rekao je, mazeći je polako. Počela je da mu se vrpolti u rukama, već ju je hvatao nemir.

Nadam se da će se negde i siromašan čovek izboriti s ovim svetom, razmišljao je Čenaja. Jer nema nikakvog boga koji pazi na ovaj svet. Niko neće doći da nas izbavi iz zatvora u koji smo se sami zatvorili.

Hteo je sve to da kaže ovoj mački; možda bi ona to onda mogla reći nekom drugom vozaču prikolice, koji bi bio dovoljno hrabar da se izbori.

Polako je seo uza zid, još uvek držeći i gladeći mačku. Možda te mogu povesti sa sobom, maco. Kako bi je hranio? Mačka je ovde našla način da preživi; bilo joj je bolje samoj bez njega, pa ju je ponovo pustio. Sedeo je leđima naslonjen na zid i posmatrao mačku kako se šeta unaokolo, a onda nečujno i oprezno prilazi nekom automobilu i zavlaci ispod njega. Izvio je vrat da vidi šta mačka radi ispod auta kad začu vrisak s visine. Bila je to supruga gospodina Inženjera koja se drala na njega s vrha svoje kuće: „Znam ja šta si ti naumio, propalica jedna – mogu da pročitam šta ti je u glavi! Nećeš dobiti od mene para! Polazi!”

Nije bio čak ni ljut; znao je da je u pravu. Morao se vratiti u prodavnicu. Ubrzo će ponovo njegov broj biti na redu. Seo je na bicikl i krenuo.

U centru grada je bio veliki zastoj, pa je Čenaja opet morao da ide preko brega Svetionik. I tu je bio užasan saobraćaj. Pomerio se korak po korak, a onda je Čenaja morao da stane na pola puta uzbrdo, da spusti stopala na zemlju i tako zadrži prikolicu. Kada su vozači počeli da trube, ponovo je seo na bicikl i nastavio da vozi: iza njega se pomerala duga kolona automobila i autobusa, kao da je on, nekim nevidljivim lancem, vukao čitav saobraćaj za sobom.

*(S engleskog prevela **Diana Prodanović Stankić**)*